

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "כי תבוא" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נהשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ל"ו "מכתב מסעיר"

מושבות אלא בירושלים". ובגמ' (דף ל"ח ע"ב) תניא יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה וברקיקי נזיר תלמוד לומר שבעת ימים מצות תאכלו, מצה הנאכלת לשבעה ימים יצתה זו שאינה נאכלת לשבעה אלא ליום ולילה" והקשו בגמ' על הברייתא תיפוק ליה דאינן נאכלות בכל המושבות (כביכורים שנתמעטו מהאי טעמא) ותירץ עלה ר"ל, זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון, ממילא נחשב הדבר שבאותו זמן ראוי הוא להיאכל בכל המושבות ואי מהאי טעמא יוצאים בזה יד"ח לפיכך הוצרכו ללימוד של שבעת ימים כדי למעט בכל עניין חלות תודה ורקיקי נזיר. והקשה רבינו ניסים (תוס' ד"ה נאכלים בנוב וגבעון) אי"כ היכי ממעט ביכורים מבכל מושבותיכם והא ביכורים הוו חובה הקבוע לה זמן דבא בזמן שמחה דמעצרת ועד החג מביא ביכורים וקורא וכיון שכן יהיו קרבים בנוב וגבעון כפי שפסחים קרבים בנוב וגבעון לכולי עלמא (כיון דזו חובה שקבוע לה זמן) ולפי מה שנתבאר בגמ' דרקיקי נזיר וחלות תודה כיון שקרבים בנוב וגבעון חשיבי לחם הנאכל בכל המושבות אי"כ מה"ט יש להחשיב גם ביכורים לחם הנאכל בכל המושבות? ותירצו בתוס' שכיון שמשך הזמן שיכול להביא ביכורים הוא גדול מאד אין זה דומה לפסחים ואין זה נחשב בגדר חובה שקבוע לה זמן או כפי שתירץ הרשב"א [שם] דכיון שאם אין לו פירות אינו חייב להביא ביכורים אין זה נחשב כחובה הקבוע לה זמן.

הנה דלתוס' היה פשוט דאי אפשר להביא ביכורים בנוב ובגבעון כיון שאינן נחשבים חובה שקבוע לה זמן שזה קרב בכל במה גדולה ואין צריכים להביאם למקום שנחשב בית ששיכן שמו שם. ומכל מקום אין נראה שיש איסור בדבר אלא דלא עשה ולא כלום דכיון דביכורים אינם ראויים לבמה גדולה דלא הוו חובה שקבע לה זמן ומה שלא קבע לה זמן אינו נוהג בבמה גדולה אי"כ נחשב הדבר כמביא בבמה קטנה דודאי לא עשה ולא כלום. כך נראה היה לומר בפשטות בכונת התוס'.

אלא שה"קן אורה" בזבחים (דף קי"ט ע"א ד"ה אך) הבין דברי התוס' דיש איסור בדבר, ותמה על כך דמה בכך שאין זו חובה שאין קבוע לה זמן מכל מקום אין

א) האם ניתן להביא ביכורים בנוב וגבעון? [מיוסד על דברי "משנת חיים"]

איתא בפרשה (פ' כ"ו א-ב) "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלוקיך נותן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשכן שמו שם".

והנה דברי הספרי (כי תבוא ב') "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשכן שמו שם, זה שילה ובית עולמים" וכתב במלבי"ם לפרש כוונת הספרי דאתי למעט את נוב וגבעון שאינם ראויים להביא אליהם ביכורים, והטעם הוא כי הפסוק מצווה "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשכן שמו שם" ונוב וגבעון אינם בגדר המקום אשר יבחר בו ה' אלא דינם במה גדולה ואין בזה די כדי להביא ביכורים וכן ביאר ב"זית רענן" (למג"א) את דברי הספרי.

והנה דברי הספרי מובאים ברמב"ן על הפסוק וכתב בזה "ושמא יאמרו כי הבמות אסורות בשני זמנים אלו (שילה ובית עולמים) אבל בנוב ובגבעון יקריבו הביכורים (כלומר דבמות גדולות מותרות) אבל במת יחיד אין קריבין דמזבח כתיב, ואולי ממה שכתוב ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך לא קרבו באהל ובמשכן אלא בשילה שהיה בית אבנים ובבית העולמים". נראה דהרמב"ן הסתפק בכונת דברי הספרי, האם הייתה למעט את נוב וגבעון כיון שלא היה שם בית או שכונתו היא למעט רק במות בעלמא. ברם מילתא דמספקא ליה לרמב"ן פשיטא ליה לתוס' בפסחים (דף ל"ו ע"ב ד"ה דאמר) דמביאים לנוב וגבעון וכן נקטו בזבחים (דף קי"ט ע"א בד"ה באו).

ברם בתוס' בפסחים (דף ל"ח ע"ב) סתרו את משנתם וס"ל דאין מביאים ביכורים בנוב וגבעון. ותוכן דבריהם הוא. דהקשה רבינו ניסים על מאי דאמרו שם (דף ל"ו ע"ב) "תניא יכול יצא אדם ידי חובתו בביכורים (כלומר אם אכל מצת ביכורים יקיים בכך מצוות אכילת מצה בליל ט"ו) ת"ל בכל מושבותיכם תאכלו מצות, מצה הנאכלת בכל מושבות, יצאו ביכורים שאינן נאכלין בכל

לומר דאף אם אין בית אם יש מזבח ניתן להביא ביכורים, אלא כפי שפירש המלבי"ם שם דהספרי אתי למעט נפגם המזבח (בזמן הבית) דאין מביאים ביכורים כפי שאין מקריבים עליו קורבנות, ומשום דבעינן הנחת הביכורים לפני המזבח והיינו כל עוד הוא מרובע (כיאות).

והנה מדברי הרמב"ן שאין להביא ביכורים חוץ למקדש משעה שנבחר הבית נראה לדייק דסיבת האיסור נובעת מזה שנבחר הבית דיש דין להביא למקדש ואין להביאו למקום אחר, ועל כן י"ל דכשאין מקדש קיים ואין צריך להביא את הביכורים למקום המקדש לא יהיה איסור להביא את הביכורים למקום אחר ולפיכך אין סיבה שלא יוכלו להביא לנוב וגבעון.

הלכך מה שמבאר הרמב"ן בדברי הספרי "לשכן שמו שם, זה שילה ובית עולמים" שבא למעט את נוב וגבעון הואיל ואינם בית השם, אין כוונתו לומר שיעבור איסור על כך, שהרי מדברי הרמב"ן נראה שאין איסור בדבר רק כשנבחר בית ה', אולם כשאין בית ה' אין מקום לאיסור.

דבשלמא כשיש בית ה' ויש לאסור כל מקום אחר כיון שאין זה בית ה', שפיר מובן טעם האיסור כי לא הביא את הביכורים לבית ה', אבל בנוב וגבעון שלא היה בית ה' ולא היה איסור להביא לשם אין גם מקום לאסור להביא במקום אחר כיון שאין דין חיובי למקום מסוים וכפי שכתב הרמב"ן משנבחר הבית דתלוי בבחירת הבית, ממילא כשאין בחירת הבית אין כל מקום לאסור בכל מקום אחר (אלא שמסתמא לא עשה כלום במה שעשה).

והנה ב'תורת הקדש' (ח"ב סי' ל"א) הביא את דברי ה"ק"ר אורח"י שנתקשה בדברי התוס' (איזה איסור יש אם אין מעשה הקרבה כשחוטאי חוץ) וכתב ליישב את קושייתו מדברי הרמב"ן הנ"ל ופירש בכוונת דבריו דיש לאסור להביא ביכורים לנוב וגבעון אף שאין שם מקדש הואיל ושילה עצמו הוי מקדש ומאז נאסרו להביא את הביכורים שלא במקום המקדש אף לאחר שחרב שילה והוקמו נוב וגבעון האיסור נותר במקומו ולפיכך שפיר נחשבים הביכורים כאינם נאכלים בכל המושבות ולא דמי לרקיקי נזיר ולחם תודה.

ברם אין ראיה לפרש כן בדברי הרמב"ן, דיתכן שכוונת הרמב"ן לאסור רק כשיש בפועל בית שניתן להביא לשם את הביכורים דאז נקבע איסור לא להביאו במקום אחר אבל משחרבה שילה ואין היכן להביא את הביכורים אין לאסור להביא את הביכורים למקום אחר ואפשר דיוכל להביא לנוב וגבעון, הלכך קושיית תוס' עומדת במקומה.

וכן מדויקים הדברים בדברי תוס' עצמם שהרי כתבו שאין ביכורים בנוב וגבעון הואיל ואינם חובה שקבוע לה זמן לפיכך אין ראוי להביאם לנוב וגבעון משמע דזוהי המניעה היחידה להביא לשם ביכורים ומכל מקום חשיב "בית ה'" ולפיכך אי אפשר לומר בזה את סברת

מקום לאסור שהרי אין בה מעשה הקרבה, דדווקא להקריב חובה שלא קבוע לה זמן הוא דאסור בבמה גדולה, אבל ביכורים אין בהן רק תנופה והנחה לפני ה' אבל אין בזה כל מעשה הקרבה ואין זה נחשב כהקרבת קדשים בחוץ.

ויעוין ברמב"ן ז"ל בביאור הפסוק "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיד וז"ל "כפי פשוטו יזהיר שלא תקריב ביכורים באחד משעריך משנבחר הבית, כי כמו שהזהיר בשחוטאי חוץ כן יזהיר בביכורים וכו'" נראה מדבריו שאם אין המקום ראוי להביא בו קורבנות אחר שנקבע בית הבחירה בו מקריבים קורבנות אין להביא לשם את הביכורים עד שמשוה זאת לשחוטאי חוץ.

ברם הדברים באמת תמוהים, וכפי שהעלה שם בקרן אורה דהיאך שייך להשוות זאת לדין שחוטאי חוץ והלא אין בזה הקרבה כלל ומה עניינו לשחוטאי חוץ? וצריך לומר בדברי הרמב"ן דלא נקט זאת רק לדוגמא בעלמא אבל לא כיון לומר דיש בזה תורת איסור כשחוטאי חוץ ממש, אלא יש בזה איסור מסוים, דהואיל ואמרה תורה "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיד לשכן שמו שם" לפיכך אין להביא ביכורים רק למקום שבו בחר השי"ת לשכן שמו שם ולא למקום אחר, ולא הבא מכלל עשה הוא, שלא להביא ביכורים למקום אחר [ברם יש לדון בזה, דכל זה אמר הרמב"ן רק לאחר שנבחר הבית אבל לגבי נוב וגבעון שהיו בין לבין אין בירור בדברי הרמב"ן עצמו אם היה איסור כלל שלא להביא לשם ביכורים].

בסוף מס' שקלים תנן "השקלים והביכורים אינן נוהגין אלא בפני הבית" ובתוספתא (פ"ג דשקלים הל' ט"ו) ומפני מה אמרו ביכורים אין נוהגין אלא בפני הבית, שנאמר "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיד" כל זמן שיש בית יש לך ביכורים, אין לך בית אין לך ביכורים". ולכאורה פשטות הדבר כי בטלה קדושת הבית ממילא אין אתה יכול להביא לשם ביכורים. ברם יש לעיין לשיטת הרמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה הל' י"ד-ט"ו) דפסק דמקריבין קרבנות בזמן הזה אע"פ שאין בית, כיון דקדושת הבית לא בטלה ואם יודעים את מיקום המזבח ניתן לבנות מזבח ולהקריב עליו קרבנות. ויש לעיין למה לא יוכלו להביא ביכורים בזמן הזה? ונראה דלביכורים יש תנאי נוסף, שיהיה שם המקום בית השם ואין די בכך שיש קדושת מקדש (דזה די בכדי להקריב קרבנות).

(אולם בספרי איתא "ראב"י אומר "והנחתו לפני מזבח ה' אלוקיד" כל זמן שיש מזבח יש לך ביכורים וכל זמן שאין לך מזבח אין לך ביכורים" פשטות הלשון מורה שאין הדבר תלוי רק בקיום המזבח, ואם תהיה היכי תמצוי שיבנו את המזבח כדן יוכלו להביא שם ביכורים כפי שיוכלו להקריב שם קרבנות.

ברם הרמב"ם מביא הטעם שאין מביאים ביכורים משום דביכורים תלויים בבית ולא במזבח, וע"כ דהרמב"ם מפרש את דברי הספרי הנ"ל דאין כוונתו

ידו תחתיו ומניף וקורא ארמי אובד אבי וירד מצרימה וגוי עד שגומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח" וזו היא דעת ר"י במשנה (פ"ד דביכורים משנה י') ולפני" נראה דישן ב' אמירות, האחת זה שאומר הגדתי היום לה' אלוקיך, וקריאה שניה מתחלת מארמי אובד אבי. ונראה דשתי אמירות אלו חלוקות ביסודן ובעניינן, אמירת "הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ" היא מצד הבאת הביכורים (ומנאה הרמב"ם בסה"מ קכ"ה) דבדין הבאת הביכורים איכא הלכה שיפרש את מהות וענין המצוה (ויעוין בעמק דבר שכתב וז"ל הגדתי היום בזה שהבאתי ביכורים הגדתי שאני מכיר הדבר כי באתי אל הארץ, כלומר בזה הוא מעיד על עצמו שמכיר בטובות המקום שעשה עמנו ואומר שאין הוא כפי טובה וכפי הנראה ברש"י יעו"ש)

וכן מבואר במה שאומר "הגדתי" בלשון עבר שעצם ההבאה מראה זאת שבא להכיר את טובות המקום וכן נראה מדברי התרגום "וחוויתי יומא הדין" כלומר אמירה זו היא פירוש של ההבאה למה היא נצרכת? אלא כדי להראות בזה שמכיר את טובת המקום ויש ענין בכל מצוה לפרש את הטעם. וכן מצינו כיוצ"ב גבי מצוות פסח מצה ומרור שאמרינן בגמ' (וכן הוא בנוסח ההגדה) כל שלא אמר ג' דברים אלו לא יצא ידי חובתו ואלו הן וכו', וכתבו המפרשים שהוא מדיני הפסח, שישנה חובה בקיום המצוה שיפרש את מעשה המצוה דבשביל מה באה ומה עניינה (יעוין בפסחים דף קט"ז ע"א) והכי נמי נימא גבי מצוות ביכורים דאיכא הלכה בהבאת הביכורים שצריכים לפרש את מטרת ההבאה וזה גוף קיום ההבאה אבל אין זה חלק ממצוות קריאת ביכורים שזו היא הלכה נפרדת.

ולענין מצוות הקריאה דמקרא ביכורים הוא מארמי אובד אבי כפי שכתב הרמב"ם בספר המצוות (מצוה קל"ב) וכפי שכתב בפירוש המשניות ובחינוך שהבאנו לעיל, כי שם הוא מספר את הטובות שעשה הקב"ה לנו שהטיב לנו והציל אותנו, והיא מצוה בפני עצמה שזמנה בעת הבאת הביכורים כפי שאומר הנה הבאתי וגוי (יעוין ברש"י ביבמות דף ע"ג ע"א).

ותהיה נפק"מ בשני העניינים, דכיון שיש כאן ב' אמירות שונות, אף מי שאינו יכול לומר "האדמה אשר נתת לי ה' שבפרשת ארמי אובד אבי כגון גר ונשים (שלא ברות ירושה) מכל מקום כשהם מביאים מפירות האדמה שיש להם יאמרו את הפרשה השניה הגדתי היום לה' שהרי כל מהותה להודות לה' על הטובות שעשה ה' עמו ואף הם ברי חיוב להיות מכירי טובה ומודים על כך. עוד נפק"מ אפשר לומר אם יש בדין הקריאה הזו דין לומר בלשון הקודש וכן דין עניה בקול רם כפי שכתב ברש"י דילפינן לה מענית ואמרת, דאם הן שתי אמירות נפרדות, אי"כ דין של וענית ואמרת לא נאמר באמירת והגדתי היום, וכן נראה ברש"י בסוטה (דף ל"ב ע"ב) דמאי דבעינן לומר בלשה"ק הוא מארמי אובד אבי.

הרמב"ן לאסור כיון שמהאי טעמא אפשר להביא ביכורים למקום ודו"ק.

ב) מהיכן היא קריאת פרשת הביכורים (מיוסד על דברי גנת אגוז)

איתא בפרשה (פ' כ"ו פס' ג-ה) **"ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני ה' אלוקיך וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט והי לגוי גדול עצום ורב".**

ברמב"ם (פ' י' הל' ביכורים הל' י') כתב בזה וז"ל "מצות עשה להתוודות על הביכורים במקדש בשעה שמביאים, מתחיל וקורא הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו וכו' ואומר אובד אבי וכו' עד שגומר כל הפרשה עד אשר נתת לי ה', ואין קורין אותה אלא בלשון הקודש שנאמר וענית ואמרת, בלשון הזאת". מדברי הרמב"ם נראה שאמירת הפרשה היא מהוגדתי היום לה' אלוקיך וגו'.

ברם בספר המצוות (עשה קל"ב) כתב הרמב"ם וז"ל "שצונו לספר טובותיו אשר הטיב לנו והציל אותנו ומתחיל בענין יעקב ומסיים בעבודת המצרים וענותם אותנו ולשבחו על זה ולבקש על זה ולבקש ממנו להתמיד הברכה כשיביא הביכורים, והוא אומר יתעלה, וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך ארמי אובד אבי, ומה שבא אחר זה מן הפרשה כולה, ומצוה זו נקראת מקרא ביכורים וכו' ואין הנשים חייבות בה" עכ"ל. כאן משנה הרמב"ם את לשונו, מהיכן הוא קורא דמצוות מקרא ביכורים מענית ואמרת ולא מהגדתי היום לה' אלוקיך כפי שכתב בהל' ביכורים וכן שנה בפירוש המשניות בריש ביכורים וז"ל "הדבר שהיו קורין הוא הכתוב בפרשת והיה כי תבוא הוא אומר "וענית ואמרת לה' אלוקיך עד סוף הפרשה" גם כאן הוא כותב כפי שהביא בספר המצוות ודלא כיד החזקה.

וכן לשון החינוך (מצוה תר"ו) וז"ל "שנצטונו בהביאנו הביכורים למקדש לקרות עליהם הכתובים אלו הנזכרים בפרשה זו והם מארמי אובד אבי עד הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'" ועל זה נאמר וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך וגוי וזאת המצוה יקראו זכרונם לברכה מקרא ביכורים.

ברם לשון המשנה (פ"ג מ"ו דביכורים) דקורא מהוגדתי היום לה' אלוקיך וכפי שמביא הרמב"ם ביד החזקה, ועל כן יש לתמוה מפני מה שינה בספר המצוות ובפירוש המשניות דנוסח האמירה מענית ואמרת, וכן התימה על החנוך.

לבאר את הדברים, עלינו לעמוד בעוד הלכה ברמב"ם (פ"ג הל' י"ב) וז"ל "המביא את הביכורים וכו' נכנס עד שמגיע לעזרה וקורא ועודהו הסל על כתיפו, הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' וכו'. ומוריד הסל מעל כתיפו ואוחז בשפתיו והכהן מניח את

רב עמרם גאון סדר פורים העתיק את לשון הגמרא הנ"ל ללא שום תוספת, ונראה מזה שכך היא דעתם הלכה למעשה שאפשר להפסיק בקללות שבמשנה תורה.

אמנם המנהג הפשוט בכל ארצות אירופה מזמן הראשונים ועד היום הוא שגם בקללות שבמשנה תורה לא מפסיקין, וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מתפילה ה"ז: "וקללות שבמשנה תורה אם רצה לפסוק בהן פוסק, וכבר נהגו העם שלא לפסוק בהן אלא אחד קורא אותן", וכ"כ במחזור ויטרי סי' רנ"ז "והעם לא נהגו אפילו באותם של משנה תורה", וכן הוא בליקוטי הפרדס מרש"י דף ל"ד ע"ב (בתוך 'סדר פרשיות כמו שפירש רבינו שלמה זצ"ל"), וכ"כ הראב"ה מגילה סי' תקצ"ה "ומיהו נזהרין שלא לפסוק בשל משנה תורה כיון דאפשר, דאביי לא אמר אלא דאי בעי פוסק", וכן הסמ"ג עשה י"ט העתיק את לשון הרמב"ם הנ"ל, וכ"כ בספר המנהיג הל' סוכה "נהגו כל ישראל שלא להפסיק לא באלו ולא באלו", וכן כתב בפ"י רבינו מנוח על הרמב"ם הנ"ל שהוא "מנהג פשוט עתה בגלילותינו", וכ"כ בארחות חיים הלכות קריאת ס"ת סי' י' ובכלבו סי' כ'.

וכתב בספר המנהיג (שם) שיש למנהג זה סמך מהירושלמי מגילה פ"ג ה"ז ומסכת סופרים פ"ב, דאיתא שם: "לוי בר פסטי שאל לרב הונא אילין ארורייה מהו דיקרינון חד ויברך לפניהן ולאחריהן, א"ל אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא קללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה, ר' יונתן ספרא דגופתא נחית להכא, חמא לר' אבונא ספרא קרא שירת הבאר ובירך לפניה ולאחריה, אמר ליה ועבדין כן, אמר ליה ועד כדון את לזו צריך, כל השירות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן, איתשאלת לר' סימון, אמר לון בשם ר' יהושע בן לוי, אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבתורת כהנים ושבמשנה תורה, אמר ר' אבהו אני לא שמעתי, אלא נראין הדברים בעשרת הדברות, ר' יוסי ב"ר אבון בשם רבי, תומנתי פסוקייה אחרייה דמשנה תורה טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן".

וכתב על זה המנהיג: "פי' הני כולהו לכך הן טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן לפי שאין מפסיקין בהן אלא יחיד קורא אותן, הא למדת דשירת הים ועשרת הדברות ותוכחות שבת"כ ושבמשנה תורה וח' פסוקים אחרונים שבתורה אין לקרות בהן שנים זה אחר זה אלא יחיד קורא אותן, ואף על פי שאמרו במגילה בבבלי דאין מפסיקין בקללות, לא שנו אלא קללות שבת"כ, אבל במשנה תורה פוסק, נהגו כל ישראל שלא להפסיק לא באלו ולא באלו, ויש לי סמך מכאן לפי המנהג".

וכן כתב האבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות: "ואע"ג דאמרינן במגילה בפרק בני העיר אין מפסיקין בקללות ומפרש שם אמר אביי לא אלא קללות שבתורת כהנים אבל שבמשנה תורה פוסק... אעפ"כ נהגו שלא להפסיק בשניהן, ויש סמך למנהגנו מדאמרינן בירושלמי דמגילה בפרק בני העיר אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה, והכי איתא במסכת סופרים".

וכן כתב השיירי קרבן על הירושלמי שם בקצרה: "נ"ל שמנהגינו הוא ע"פ הירושלמי הלזה".

(אלא דמכל מקום בדברי הרמב"ם לא מצינו שחילק בדין לשון הקודש הוא רק מארמי אובד אבי אלא סתם דבריו במה שכתב "ואין קורין אותה אלא בלשון הקודש שנאמר וענית ואמרת בלשון הזאת" ויעין בתועפות רא"מ על היראים (מצ' רס"ה אות ב') שעמד בזה וכתב דאין להוכיח דס"ל דיש לומר גם את הפסוק הגדתי בלשון הקודש [ודלא כרש"י] ד"ל שהרמב"ם על מה שכתב ואין קורין אותה אלא בלשון הקודש שנאמר וענית ואמרת ושמעית מינה דרק משם ואילך איכא דין קריאה בלשון הקודש).

איתא בגמ' במכות (דף י"ח ע"ב) בעי מיניה רב אסי מר' יוחנן ביכורים מאימתי מותרים לכהנים ואמר ליה הראויין לקרייה משקרא עליהן, ושאינן ראויין לקריאה משראו את פני הבית. ופרש"י הראויין לקריאה מעצרת עד החג, ויעוין במאירי דכל שאין ראויין לקריאה הו' בכלל אלו מותרים משיראו את פני הבית. ברם לפי מה שנתבאר לעיל, יש להבין, דכיון דיש שני דיני קריאה ואף אלו שאינם קורין משום שאינם יכולים לומר האדמה אשר נתת לי כגון נשים וגרים מכל מקום הרי יכולים לומר הגדתי היום לה' אלוקיך למה אי"כ הותרו הביכורים שאינם ראויים לקריאה משיראו את פני הבית קודם שיאמרו הגדתי היום?

ברם לפי מה שנתבאר לעיל דאמירת הגדתי היום הוא מדיני מצות הבאת הביכורים, אי"כ י"ל דדוקא ביכורים הטעונים קריאה כל זמן שלא קרא עליהן לא הותרו לכהן, דאכתי חסר בקיום המצוה, אולם אמירת הגדתי שהיא ממצות ההבאה, הנה עיקר המצוה קיים בעצם ההבאה, על כן אין הקריאה עצמה מעכבת כיון שנחשב שהשלים את המצוה. עוד אפשר לומר דעצם האמירה הוא לפרש את מהות המצוה ועניינה, דין זה יכול לקיים גם לאחר קיום המצוה כל עוד הוא שייך במצוה, משום הכי אין זה מעכב את הכהנים באכילה דכבר זכו בהם ודו"ק היטב.

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

ג) שורש המנהג שאין מפסיקין בקריאת קללות שבמשנה תורה

כידוע, בעלייה השישית בפרשת כי תבא קוראים את הקללות שבמשנה תורה מתחילתן ועד סופן.

והנה תנן במגילה ל"א ע"א: "אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן", ואמרינן עלה בגמרא שם ע"ב: "אמר אביי לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים אבל קללות שבמשנה תורה פוסק, מאי טעמא הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן".

וכ"כ הבה"ג סי' כ"ד: "וברכות וקללות אזהרות ועונשין לא יהא מתחיל אחד וגומר אחד אלא הוא מתחיל והוא גומר את כולן, והני מילי בקללות שבתורת כהנים אבל בקללות שבמשנה תורה לא שנו אלא שנו שנים", וכן בסדר

וכלשון הפסוק (דברים כז, א – ג): "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לְאָמֹר שְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם. וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתְ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשִׁדְתָּ אֹתָם בְּשִׂיד. וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבְרֵךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֵא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ".

ומבואר בגמרא (סוטה לה, ב) שמטרת כתיבת התורה היתה בכדי שהגויים ילמדו מהם את התורה: "תנו רבנן, כיצד כתבו ישראל את התורה, רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתבוהו, שנאמר: וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו', ואחר כך סדו אותן בסיד. אמר לו רבי שמעון, לדברך, היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה. אמר לו בינה יתירה נתן בהם הקדוש ברוך הוא, ושיגרו נוטירין [סופרים, רש"י] שלהן וקילפו את הסיד והשיאוהו, ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמד ולא למדו".

והקשה המהר"ץ חיות בהגהותיו על אתר היאך היה מותר לגויים ללמוד תורה, והלא בגמרא (חגיגה יג, א) נאמר שגוי שעוסק בתורה חייב מיתה? ומתוך המהר"ץ חיות שני תירוצים, וזה לשונו: "הנה כבר חילקו הפוסקים בין תורה שבעל פה דאסור אבל תורה שבכתב שרי". עוד תירץ המהר"ץ חיות: "ועוד בדוקא נקט עובד כוכבים של אותו הזמן, דלהם הותרה מטעם שהביא רש"י כאן שלא יהא להם פתחון פה לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד".

וחזר וכפל את הדברים בהגהותיו לחגיגה, ושם הוסיף שמקור החילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, מתבאר מדברי השיטה מקובצת (כתובות כת, א ד"ה ולא והתניא) שכתב בביאור קושיית הגמרא שם: "ובלא זה לרבי יהושע בן לוי בלחודיה לא תקשי ולא מידי דהוה יכילנא לשנויי דשאני בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, וכמו שחילק

ורבינו מנוח (שם) כתב טעם המנהג: "דהא בעינן לפתוח בדבר טוב ולסיים בדבר טוב", וטעם זה ג"כ מקורו בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז, דאיתא שם: "אין מפסיקין בקללות א"ר חיה בר גמדה אל תקוץ בתוכחתו אל תעשה קוצים קוצים, א"ר לוי אמר הקב"ה אינו בדין שיהו בני מתקללין ואני מתברך, א"ר יוסה בי ר' בון לא מטעם הזה אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב".

ושני הטעמים הראשונים שנאמרו בירושלמי הם כעין הטעמים שנאמרו על זה בבבלי שם: "ואין מפסיקין בקללות מנא הני מילי אמר רב חייא בר גמדה אמר רבי אסי דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס, ריש לקיש אמר לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות", אך הטעם שיהא פותח וחותר בדבר טוב מזכר רק בירושלמי.

והנה החילוק המבואר בבבלי בין הקללות בתורת כהנים לקללות שבמשנה תורה הוא "הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן", וביאר הטורי אבן שם שהחילוק של "הללו בלשון רבים והללו בלשון יחיד" הוא כנגד הטעם דאין אומרים ברכה על הפורענות, דכיון שהוא בלשון יחיד אינו צרה כ"כ, והחילוק של "הללו משה מפי הגבורה אמרן והללו משה מפי עצמו אמרן" הוא כנגד הטעם דמוסר ה' בני אל תמאס, דכיון דמשה מפי עצמו אמרן אף על גב שברוח הקודש אמרן אין זה בכלל מוסר ה', נמצא שלפי שני הטעמים שבבבלי בקללות שבמשנה תורה אפשר להפסיק, אמנם לפי הטעם של הירושלמי שצריך לפתוח ולסיים בדבר טוב נמצא שגם בקללות שבמשנה תורה אין להפסיק, כי אין שום קללה שהיא דבר טוב.

הרי לנו שמנהג בני ארצות אירופה שלא להפסיק בקללות שבמשנה תורה הינו מיוסד על שיטת הירושלמי ודלא כהבבלי, ואף שכל ישראל קיבלו עליהם את דיני הבבלי, מ"מ כבר נתבאר בס"ד בכמה מקומות שהמנהג הקדמון בארצות אירופה היה כמו הירושלמי, וגם כשקיבלו עליהם את דיני הבבלי מ"מ המשיכו לנהוג בהרבה מנהגים שלא היו לגמרי נגד הבבלי, וכאן גם לשיטת הבבלי אין חיוב להפסיק בקללות, ולכן המשיכו בני אירופה לנהוג בענין זה כשיטת הירושלמי.

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

יהיה זה לזכר נשמת המנהל המסור שעמד בראש המוסד המפואר "תלמוד תורה חדר הרב" הרב חיים דוד ב"ר עזריאל פולק, שנלב"ע לאחר ייסורים קשים, ויקויים בו הפסוק שנאמר על מלמדי תינוקות "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד", עד יקיצו שוכני עפר.

ד) לימוד תורה לעכו"ם.

א בפרשת השבוע, סמוך ונראה לכניסת ישראל לארץ, ציווה משה רבינו את ישראל לכתוב את התורה על אבנים גדולות בשעת כניסתן לארץ.

את התורה על גבי האבנים בשבעים לשון כדי שכל אומות העולם יעתיקו את התורה וילמדו אותה כמפורש בסוטה דף ל"ה ע"ב, ואם אסור ללמדם אף תורה שבכתב הרי היה זה דבר אסור ונצטרך לומר שהיה זה הוראת שעה לעבור על האיסור בשביל שלא יהא פתחון פה להאומות לומר לא היה לנו מהיכן ללומדה שאם אין לנו הכרח לא נימא כן, שלכן אולי ליכא האיסור בתורה שבכתב והכתיבה הא היה זה רק על תורה שבכתב שהוא דבר מותר ונתחייבו בדבר היתר באותו זמן כשנכנסו לארץ אבל ראייה גדולה ליכא דהא אפשר שלמצוה זו שלא יהא להם פתחון פה נתחייבו אף שהיה דבר איסור".

ומבואר מדבריו כדברי המהר"ץ חיות, שהיה אפשר לתרץ שזו היתה הוראת שעה, ואפשר לחלק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה.

ג. אמנם טעמא בעי, מה הטעם לחלק בין הדברים. ומה שכתב השיטה מקובצת לדמות ענין זה לדברי הרמב"ם לגבי לימוד תורה לנשים, שחילק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, אינו מחוור. ראשית, שהרי הפוסקים (בית יוסף יורה דעה רמו, ובנושאי כלי השולחן ערוך שם בסעיף ו) דנו בגרסת דברי הרמב"ם, ואף לפי הרמב"ם, ודאי שאין ללמד אותם לכתחילה אפילו תורה שבכתב. ועוד קשה, מה ענין לימוד תורה לנשים ששם הנידון הוא מצד "שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד והן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי", ובזה ניתן לחלק בין תורה שבכתב לבין תורה שבעל פה; ואילו לגבי גויים אין זה עיקר הסברא, ואם כן מנין לנו לחלק בזה.

ועל כן נראה לומר בשני אופנים: האחד, על פי דברי הרמב"ם בתשובתו (שו"ת הרמב"ם סימן קמט) שחילק באיסור זה של לימוד תורה בין נוצרים למוסלמים, ומבואר מדבריו שאף על פי שהנוצרים נקראים עובדי עבודה זרה, מותר ללמדם תורה; בשונה מהמוסלמים שאסור ללמדם, ובתוך דבריו עולה ביאור חדש בטעם האיסור, וזה לשונו הזהב: "שאלה מאמר ר' יוחנן גוי שעסק בתורה חייב מיתה,

הרמב"ם ז"ל (בהלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יג) לגבי לימוד הבת דהויא לה כאלו מלמדה תפלות".

ב. והנה הרב שדי חמד (חלק א, מערכת האל"ף, כללים, כלל קב, דף קמג, ע"ב – ע"ד) האריך למעניתו כנגד דברי המהר"ץ חיות הללו, ותמה שהרי דברי השיטה מקובצת נאמרו בביאור קושיית הגמרא, אבל למסקנת הסוגיה מנין לנו לחלק בין תורה שבכתב לבין תורה שבעל פה.

ועוד קשה שמלשון הגמרא (סנהדרין נט, א) שבה נאמר גם כן דין איסור לימוד תורה לנכרים כתוב כך: "ואמר רבי יוחנן נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם". ומשמע שדברים אלו נאמרו אף על תורה שבכתב, שהרי הפסוק מדבר על התורה שבכתב.

אמנם מאידך גיסא, השדי חמד ציין לחבל פוסקים שכתבו כדברי המהר"ץ חיות, וביניהם הנצי"ב בספר תשובותיו משיב דבר (חלק ב סימן עז) שכתב: "דאפילו ללמוד תורה שבכתב לנכרי אין איסור. וה' צוה ליהושע לכתוב התורה בשבעים לשון בשביל אומות העולם. ופירוש ומשפטים בל ידעום הוא דינים הנלמד מחקי התורה שהיא נדרשת בהם".

והביא השדי חמד את דברי בעל המאור ושמשי (תחילת פרשת חקת) שגם כן חילק כן: "והנה תורה שבכתב מותר ללמדם לאומות העולם, כמו שמצינו (סוטה לב, א) שמשה רבינו כתבה 'באר היטב' - דהיינו בשבעים לשון. אבל תורה שבעל פה שהם טעמי התורה והמצוות - אסור ללמדם לגוי, דכתיב (תהלים קמז כ) לא עֲשֶׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמְשַׁפְּטִים בְּלִי יְדָעוּם. ואין טעם לזה למה אסור ללמדם טעמי התורה, רק גזירת הכתוב היא".

שוב ראיתי שהאגרות משה מסתפק אם שייך לחלק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה. וזה לשונו (יורה דעה, חלק ג, סימן צ): "ויש מקום לחלק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, דאולי תורה שבכתב לא נאסר דהרי נתחייבו ישראל כשנכנסו לארץ לכתוב

7
שהם יטעו אותנו, וחשש זה קיים אף בתורה שבכתב ביחס למוסלמים. אבל כשאנחנו באים לדון על זמן כניסת ישראל לארץ, או על לימוד תורה שבכתב לנוצרים ולגויים כאלו שאין בהם חשש של הטעייה, מותר ללמדם.

והטעם השני לחלק בין הדברים הוא, שהברית שנכרתה עם ישראל היא על התורה שבעל פה, כפי שמבואר בגמרא (גיטין ס, ב) "אמר רבי יוחנן: לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר (שמות לד, כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". וממילא הדמיון לגזל שייך בתורה שבעל פה, שהיא ניתנה בייחוד לעם ישראל, מה שאין כן לגבי תורה שבכתב. [ובפרט שגם הדין בסנהדרין וגם דברי הגמרא על כריתת הברית נאמרו על ידי רבי יוחנן].

ד. ומדברי הרמב"ם בתשובה עולה בפירוש שדברי רבי יוחנן נפסקו להלכה, ולא כמו שרצה לומר בעל הבאר שבע, בספר תשובותיו באר מים חיים (סימן יד) שהקשה מפני מה הרמב"ם לא הביא להלכה את דברי רבי אמי (חגיגה יג, א). וכתוצאה משאלה זו העלה שאיסור זה לא נפסק להלכה. והוכיח כן מדברי הגמרא (בבא קמא לח, א) "תנו רבנן, וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם, קראו ושנו ושלשו. וכו'", וכבר תמהו שם התוספות על אתר היאך לימדום חכמים. ולפי דברי הבאר שבע, לא קשיא מידי.

ומדברי הרמב"ם בתשובתו עולה בפירוש שאיסור זה נפסק להלכה, והטעם שלא כתב הרמב"ם דין זה בחיבורו, הוא לפי שנכלל ענין זה באיסור ללמד עבד תורה (עבדים ח, יח), או במה שכתב (מלכים י, ט) שאסור לבן נח ללמוד תורה. וכמו שכתב השדי חמד (שם, דף קמג, ע"ב ד"ה ולדעת).

האם זה הלכה והחייב כל בר ישראל להימנע (מלמדו) דבר מן המצות חוץ משבע מצות או להעמידו עליהן, אם לאו?

התשובה היא הלכה בלא ספק. וכאשר יד ישראל תקיפה עליהם, מונעים אותו מתלמוד תורה עד שיתגייר. אבל לא יהרג, אם עסק בתורה, לפי שאמר חייב מיתה ולא אמר נהרג כמו שאמרוד על שבע מצות בן נח נהרג. ומותר ללמד המצות לנוצרים ולמשכס אל דתנו, ואינו מותר דבר מזה לישמעאלים, לפי מה שידוע לכם על אמונתם, שתורה זו אינה מן השמים, וכאשר ילמדום דבר מן כתוביה (וימצאוהו) מתנגד למה שבדו הם מלבם לפי ערבוב הסיפורים ובלבול העניינים אשר באו להם, (הרי) לא תהיה זו ראייה אצלם, שטעות בידיהם, אלא יפרשוה לפי הקדמותיהם המופסדות ויוכלו להשיב עלינו בזה בטענתם ויטעו כל גר וישראל, שאין לו דעת, ויהיה זה מכשול לישראל האסורין ביניהם בעונותם. אבל הערלים מאמינים בנוסח התורה שלא נשתנה, ורק מגלים בה פנים בפרושם המופסד ומפרשים זאת בפירושים, שהם ידועים בהם, ואם יעמידום על הפרוש הנכון, אפשר שיחזרו למוטב, ואפילו לא יחזרו, כשרוצים שיחזרו, לא יבוא לנו מזה מכשול ולא ימצאו בכתוביהם דבר שונה מכתוביננו".

לפי דברי הרמב"ם הללו, עולה חילוק ברור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה. בתורה שבכתב קיים פחות חשש של סילוף ועיוות, על ידי פרשנות שגויה, לפי שהתורה כתובה באופן מוחלט ואיננה נתונה לשינויים; ממילא אין חשש ללמד גויים תורה שבכתב. מה שאין כן תורה שבעל פה, שבזה יש חשש של סילוף ועיוות.

ואף על פי שהרמב"ם בתשובתו לא חילק בין הדברים, הטעם הוא ברור. כיום בימינו יש חשש

”נחשבה” – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט”א

בפ”ד נחשבה כי תבא תש”פ

תכלה שנה וקללותיה – על ידי קריאת התוכחה

מגילה דף ל”א ע”ב, תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבת שנה תורה קודם ראש השנה מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה.

ויש להבין כיצד הדבר נעשה שעל ידי קריאת הקללות שבמשנה תורה, תכלה שנה וקללותיה.

ונראה שיסוד הדברים הוא, שקללות השנה רחמ”ל, נובעות מהסיבה שעם ישראל אינו מודע מספיק לחומרת המעשים, והיינו שחסרים אנו יראת שמים ויראת הטא, ולכן באו כל הרעות, וכמ”ש בפרשת ניצבים, ל”א י”ז, ...ומצאנו רעות רבות וצרות ואמר פיום הווא הלא על פי אין אלקי בקרבי מצאנוי הרעות האלה. ולכן כאשר קוראים בפרשת התוכחה ומתבוננים ורואים חומר החטא עד היכן מגיע, אזי זוכים שתכלה השנה וקללותיה...

עוד שם במסכת מגילה בהמשך, תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה, סתור ואל תבנה, מפני שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה, ופימן לדבר רחבעם בן שלמה.

ויש להבין סמיכות המאמרים זה לזה, כלומר מדוע הגמרא הביאה מיד אחרי הברייתא על תקנת עזרא לקרות קללות שבמשנה תורה לפני ראש השנה, את המאמר של בנין נערים סתירה וסתירת זקנים בנין.

ונראה שיש לפרש, שכוונת הגמרא ללמדנו שמה שפעמים נראה לנו כסתירה, זהו הבנין, וכן להיפך מה שנראה כבנין לעינינו, הוא בעצם סתירה. והמשל הוא, קריאת הקללות שבמשנה תורה לפני ראש השנה שנראה לכאורה כסתירה, זהו גופא הבנין, ויועיל לכך שתכלה שנה וקללותיה בדווקא. למרות שלעינינו זה נראה להיפך.

ועוד אמרו אם יש דין למטה אין דין למעלה. והרי הקדוש אינו הפין רק שנתעורר, וכאשר נשים הדברים אל לבנו נזכה לכל הטובות והברכות שבעולם. ואף על פי שאפפנו צרות רבות ורעות, והאחרון הכביד... אנו מאמינים בני מאמינים, ויודעים אנו בבירור שהקדוש ברוך הוא יכול להפוך הכל לטובה. ועל כן נקודה ונתפלל מעומקא דליבא את תפלתו של יעקב אבינו, שמי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די.

בתיבה וחתומה טובה, ונזכה לרפואה שלימה ולגאולה קרובה במהרה בימינו ברחמים גדולים אמן.

”מתוך ההפיכה”

פרק ל”ו “מכתב מסעיר”

תקציר: לחיים שלום פינקלשטיין נמאס להיות חתן בלי תאריך יעד, שש שנים הוא כבר חתן, חברו מתחננים ואילו הוא תקוע בלי לדעת עד מתי, הוא הציב אולטימטום לחמיו: תשובה חיובית עד לשבעיים, במידה ולא תהיה תשובה מסיק הוא את המסקנה. שבעיים ממתין חיים שלום לקבלת תשובה ואין קול ואין עונה, הוא בא לבקש את רשות אמו להתיר את הקשר, אך אמו מתנגדת בכל עוז לצעד הפזיז, היא בטוחה כי החתונה תהיה, בשל עמדתה הנחרצת של כלתו להקים יחד בית, היא מבהירה לו כי יש אמנם התנגדות מצד אמה אבל היא לא תוכל לעמוד מנגד לנצח, סביר להניח כי בעוד חצי שנה שנה הוא ינשא ולכן עליו להמתין בסבלנות. חיים שלום האימפולסיבי מתקשה לקבל את דברי אמו ומנתק את הקשר עם גיסו כדי לאותת על כעסו הרב. חמיו נרמז אבל לא יכול לצאת נגד אשתו, הוא מציית לדברי המו”צ לא להגיב כלום. חיים שלום נכנס לדיכאון מחסור יכולתו לשלוט במצב, רבו רב ברוך עקשטיין מנסה לעודדו עם כל מיני סיפורי אמונה, אבל המילים חולפות ליד אוזניו אך לא מקלטות. אפרים זלמן מחליט לשאול את גיסו, למה הוא ניתק את הקשר עמו, חיים שלום מבהיר לו את עמדתו, אפרים זלמן מספר לו עד כמה שהוא מצטער על המצב ומוכן לפעול למענו, עד כמה שידו מגעת ומבקש לחדש את החברותא כבר מעתה.

עידו מקבל אורח חשוב בדירתו, ראש ארגון המרי האזרחי, קליינציק בימל בא לברר אצלו למה הפסיק לעזור למחתרת במאבקם נגד האנגלים, בהתחילה הוא מאיים עליו שאם לא ישתף פעולה יענש קשות, עידו יוצא נגדו ומבהיר לו שהוא לא חבר באף אחת מן המחתרות, הוא רק נחלץ לעזור בלי להתחיל ולפיכך לא חלים עליו חוקיהם. בימל נהנה מעוז חחו של עידו ומבקש ממנו לעזוב את ירושלים וכך להתחמק מהקנאים שמאיימים עליו, באזור המרכז יקבל דירה מאובזרת פלוס טלפון ומעמד וי. אי. פי. עידו מתרצה לבקשתו, אבל המחיר לכך יקר מאד, הוא מאבד את כל המסגרת החרדית ששומרת עליו.

סדר יומה של צארטיל הויזמן מלא וגדוש, מעולם לא הייתה מבטלת זמן, היא הייתה קמה מדי יום מוקדם מאד, כמעט עם נץ החמה, מתפללת שחרית בכוונה רבה, אחרי כן מתגייסת כל כולה לעזרת אמה בכל צרכי הבית, רק לאחר שהבית היה נקי ומצוחצח להפליא הייתה מתפנה ללמוד חומש ונ"ך בחדרה במשך כמה שעות, היא הייתה בקיאה במדרשי חז"ל בצורה מופלאה, עד שהיו שקראו לה "דיא רעדנערקע" "המגידה" לאחר מיכן הייתה יורדת לכותל המערבי ואומרת בכוונה גדולה את כל ספר תהילים במשך כשעתיים ומחצה, היא לא נרתעה מהשמש הקופחת או מגשמים סוחפים, בכל מצב הייתה דבוקה לאבני הכותל עד שכמעט התמזגה אליהן.

היא לא הייתה צריכה את ספר התהילים שכבר נשחק מרוב הדמעות שהגירה לתוכו, חלק מהאותיות דהה לחלוטין, היא הייתה משלימה את החסר על פי זכרונה הפנומנלי, למעשה לא הייתה צריכה לו כלל, יכולה הייתה לומר את כל התהילים והתחינות שנלוות אליו בעל פה, אך לא רצתה להיפרד מהתהילים שניתן לה על ידי חתנה היקר בעת עשיית ה'ווארט' זה היה הדבר היחיד שהיה שמיש אצלה, יתר המתנות עמדו די מוחנחים, רק בחגים עטתה את שרשרת היהלומים היקרה עם זוג הצמידים עטורי הפנינים.

אותו בקר דומה היה לכל בוקר, היא השכימה קום התפללה שחרית ועזרה בהכנות הבקר. לאחר מיכן רצתה ללמוד תנ"ך כהרגלה, היא חיפשה את ספר יחזקאל שרצתה להתחיל ללמוד, אלא שהספר לא היה בארון הספרים, יד נעלמת הסתירה אותו, לאחר חיפוש מדוקדק מצאה אותו באיזו פינה נסתרת, היא הייתה מלאה פליאה, רק אתמול ראתה את הספר בארון הספרים, נראה שיד נעלמה בחשה בארון ודאגה להעלים את הספר, דבר זה היה מוזר לה לחלוטין, מאימתי עושים לה מחבואים?

היא פתחה את הספר, לפתע גילתה מכתב מודבק לספר, פליאתה גברה, מי עושה כאלו דברים מוזרים בבית, היא חששה לפתוח את המכתב, היא לא יודעת למי הוא ממוען, אבל בלבה בטוחה הייתה שהמכתב נועד עבורה, אחד מבני הבית עשה לה תרגיל, בבית ידעו כי היא מאד אוהבת ללמוד בעיון את התנ"ך, היא הייתה אוהבת לספר לאחיה ולאחיותיה מה למדה ומשתפת אותם בכמה רעיונות שגילתה.

אתמול סיפרה בשמחה לכל מי שרק רצה לשמוע, כי היא מתחילה את ספר יחזקאל, למרות הקושי שבהבנה, היא קיבלה הדרכה מפורטת מאבא עם אלו ספרים להסתייע בלימוד התנ"ך, שנצרך להרבה זהירות לא לסלף חלילה את הפשט, הוא נתן לה כמה שיעורים ולא היה צריך יותר, בגאוויותה הרבה קלטה את הכיוון, לאחר כמה שיעורי הדרכה המשיכה ללמוד לבד.

בהתחלה היה אביה נוכח כדי לראות שאינה מסלפת את הפרושים, לאחר כמה שבועות היה מרוצה בתכלית, הוא נתן לה את הרשות ללמוד תנ"ך לבד אבל לא ללמד חברות. אתמול סיימה את ספר ירמיה והודיעה שעתה רוצה ללמוד את ספר יחזקאל, אחיה ואחיותיה ידעו זאת ואחד מהם דאג להחביא את הספר ולהצמיד לו מכתב, כנראה רצה לעשות לה שעשוע מעניין.

לאחר כמה דקות החליטה שתחביא את המכתב בתיקה, היא תלמד את יחזקאל באין מפריע, לאחר מיכן תראה בדיוק מה נכתב לה, אין זה משנה לה מי כתב לה ואפילו יהיה האדם החשוב ביותר, הוא לא יכול להפריע לה את סדר יומה המדוקדק.

כשסגרה את הספר נפנתה אל המכתב, היא פתחה אותו ולפליאתה ראתה שנכתב על ידי מכונת כתיבה (דבר נדיר באותם ימים) עתה היה ברור לה שאף אחד מאחיה ואחיותיה לא עשה זאת, אין בבית מוצר כזה ולא בכל הסביבה, הוא נמצא רק בידי משרדים מכובדים, מי אם כן עשה זאת? היא הסתגרה בחדרה והחלה לקרוא את המכתב המסתורי.

המכתב יועד לה וכן נכתב בו: בס"ד... אל הכלה תחי! כותב את המכתב הזה החתן ה'ו', לראשונה מאז שאנו חתן וכלה אני פונה אליך אישית, דבר שלא יעשה במחזורתינו, אלמלי החשיבות שבדבר לא הייתי זאת לעולם עד לנישואין, אבל הפעם המכתב נחוץ ביותר, כי זה נוגע להמשך הקשר! באתי במכתב לדון בזה, האם יש טעם להמשיך את המצב המתמשך ללא תאריך נראה לעין, אני מפקיד לידי שיקול דעתך את המשך המחויבות שבינינו.

כבר חלפו שש שנים מלאות מאז שהתקשרנו בקשר שידוכין, עתה שנינו בגיל הראוי לנישואין, אצלנו החסידים לא ממתנינים כל כך, כל יום שעובר בלא תכלית עושה את הקשר מסובך מאד. אין לי מושג מה שקורה אצלך, אבל נקעה נפשי מסחבת ממושכת זו שאינה מובילה לשום מקום, זה מחדיר בי תחושה חזקה, כי אני לא רצוי בביתכם, הרגשה נוראה, גם מבחינה הלכתית הדבר חמור ביותר, לא מאפשרים לי לממש את המצוה שהתורה הטילה עלי, להקים בית בישראל, בו יהיו בני ובנות שכולם יראי ה' עוסקים בתורה ובמצוות.

הייתה תקופה שעוד ניתן היה ללמד זכות על הורך, עברתי תקופה לא קלה, באותו זמן לא הייתי בשל לנישואין, ב"ה המשבר מאחרי לחלוטין, עתה אין כל מעכב שאוכל לשאת את עול הנישואין כהלכות "גוברין יהודאין" אבל הסחבת נמשכת בלי סיבה מוצדקת.... אין זה סוד שיש בביתכם מישהו שמונע את הדבר, ורגליים לדבר שלא יסכים לנישואין גם בשנים הבאות.

באופן כזה, אין טעם להיות קשורים בקשר שידוכים שאינו קשר אמיתי רק מסגרת כובלת, שנינו נמצאים בכבלי עיגון, היות ולא אני המפריע למימוש הנישואין, יכול אני להשתמש בטיעון הלכתי בדבר: להציב תנאי ברור, או שאתם מקבלים החלטה ברורה

שנינשא בזמן הקרוב, דבר זה יהיה לשמחתי הרבה, אך אם המצב יתמשך ללא תכלית, אזי אבקש את הסכמתך להתיר את הקשר הלא בריא.

היי נא ישרה, אמרי לי שגם את מסכימה להתרת הקשר, שנינו נמחל ונסלח איש לרעותו, אני מבקש לעשות זאת בשבועיים הבאים עד למוצאי שב"ק, לא יאוחר מהתאריך הנקוב.

אי תשובה כמוה כתשובה, את התשובה תכתבי לי במכתב ותמסרי דרך אחיך אפרים זלמן, הוא בסוד העניינים כי הוא חבר אמיתי שאוהב אותי בכל לבו ומוכן לסייע לי למציאת הפתרון להתרת הקשר שנקרא "קשר גורדל" לכן עשיתי אותו שליח ישיר אליך כדי שתתגייסי לפתרון.

איזו החלטה שתקבלי מקובלת עלי, איני נרתע מההחלטה להתרת השידוך, עדיף לדעת את האמת ולהתמודד מולה מאשר לחיות בעולם הדמיון.

חותם בחותם של דם

חיים שלום.

לאחר קריאת המכתב התערפלו עיניה, היא חשה את עולמה חרב בעדה, עד לאותו רגע ניסתה לדחוק מהמודעות את הבעיה הקשה בו היא נתונה, היא לא הייתה טיפשה כלל וחששה מהמצב מאוד, לפיך הקדישה אלפי ספרי תהילים להטבת המצב, אבל כנראה ששערי דמעות אינם פתוחים דיים עבורה, מי יודע אלו חטאים עשתה שבשל זה נגזר עליה להיות "עגונה" כל כך הרבה שנים, עתה באה אפשרות לעזור לה כביכול להתיר את הסבך, אבל איזו בקשה יש כאן? להסכים להתרת הקשר רח"ל, אך יכולה היא להסכים לכך?! שש שנים חיה היא בתוך שלבי ההכנות הנפשיות להיות "נוות ביתו של גאון הדור רבי חיים שלום שליט"א" כעת מודיעים לה שהיא אינה ראויה להיות נוות הבית.

היא חשה חולשה נוראה, ראשה כבד עליה, היא נשכבה במיטה מפוחדת מאוד, לאחר כמה דקות צנחה על מיטתה מעולפת, היא שכבה כך משך כעשר דקות, לאחר מיכן התעוררה כשראשה כואב, כאבים כאלו לא חשה מעולם, דומה שתפסה אותה מיגרנה קשה ביותר, היא נאנקה חרישית מכאבים, עושה כל השתדלות למנוע מהוריה צער, היא החליטה שלא לספר להוריה דבר, היא גם לא מסוגלת לדבר מרוב חולשה וצער, היא לא תצא מהחדר תחכה עד שתאזור כוחות.

בכוחות על אנוש קמה ממיטתה ונעלה את חדרה על מפתח, היא לא שעתה לדפיקות שהגיעו מפעם לפעם, חד פעמית מותר לה להסתגר בתוך עצמה בלי לשתף איש, שלוש שעות התמוגגה בדמעות שליש, נזהרת לא להשמיע קול, כדי לא להחריד את ההורים הדואגים.

האם לא הייתה אותו בקר בבית, כבר בבוקר השכם יצאה לחנות, המתינה לה הזמנה מכובדת מכמה קניינים טובים, היא ניצלה את ערב חנוכה כדי לסיים את העסקה.

רב משה יוסף אף הוא היה תפוס באותו יום עד אחר הצהריים, בערב חנוכה חשוב לו לברר את ענייני חנוכה הגדושים. לצורך כך ישב שעות נוספות בבית המדרש, ללמוד את כל הלכות חנוכה, טור בית יוסף ולאחר מיכן שו"ע בעיון, אי אפשר להיכנס לחג הקדוש בלי הכנות ראויות. הוא לקח עמו את האוכל לבית הכנסת וכך נותר בבית הכנסת עד לשעות אחר הצהריים, הוא לא ידע מה התרגש על בתו האומללה.

אבל שתי אחיותיה הקטנות חנצ'ה וריזא חשו כי משהו עובר על אחותן הגדולה, מעולם לא הסתגרה בחדר, הן רצו לדבר איתה ולבקש עזרה בכמה פרטים קטנים, לראשונה לא התחשבה בדפיקות הנחרצות שהעידו על מצוקה ובקשת עזרה, משהו עובר עליה החליטו שתיהן, הן לא תשתוקנה, כשתצא מהחדר תבררנה על מה ולמה הסתגרה שעות רבות בחדרה.

לאחר תפילה חגיגית בבית הכנסת, הזדרז רב משה יוסף אל ביתו, הערב ילמד עם רב מיילאך בשעה מאוחרת יותר, הלילה הראשון של חנוכה היה בשבילו יום מיוחד, הוא נסחף לימים המתוקים של אמשינוב כשעוד העולם לא חרב, איזו שמחה מיוחדת הייתה בחצר בלילה הראשון, כמה חיכה ליום זה, כעת לדאבון לב אין לו את הרבי הקדוש והחצר כולה עלתה בעשן השואה האיומה, אין לו בירושלים עיה"ק חצר חסידית שיוכל להסתפח אליה, מלבד חצרו של הצה"ק בעל ה"שומר אמונים" אליו היה מגיע לעיתים תכופות כדי לשמור על השייכות החסידית.

אבל את ההדלקה המיוחדת שמר לעצמו, הוא לא יכול לשיר רק את השירים שיש לו מחצרו הקדושה אמשינוב, זה הזכר שנוותר לו מהחסידות האהובה עליו. כשהגיע לבית היו פניו מאירות מאוד, ניכר היה עליו עד כמה לוחט הוא מקדושת החג, כעת מגיעה העת הגדולה אליה מחכה הוא בערגה רבה.

הוא ניגש בזהירות אל הכספת הגדולה שהכילה את כל הכלים היקרים שבבית, בראש וראשונה הייתה שם החנוכה הגדולה שערכה לא יסולא בפז, גביע הכסף שירש מסבו, פמוטות הכסף שקיבל מהרבי הקדוש, קערת הפסח מתנת ראש ישיבת רדומסק. מלבד זאת היו שם מספר אביזרי חן יקרים מאוד, ערכת הכספי היה רב וצריכים היו שמירה מרובה. הוא בנה את

הכספת בחדר השינה כדי שאיש לא ינסה לגשת אליה בלא רשות. בחדרת קודש הוציא את החנוכיה הטהורה שדומה הייתה בעיניו כמנורת המקדש שממתנינה להדלקת הכהן הגדול.

הוא הוביל אותה אל נוות ביתו שישבה במטבח עסוקה בהכנת לביבות רחניות, היא עזבה את כל הבישולים והזדרזה בחריצות למרק את המנורה כולה עם משחת כלי כסף שבידה כדי שתנצוץ כראוי.

לאחר שעה של הכנות העמיד רב משה יוסף את חנוכייתו הגדולה ליד החלון שבביתו והסתכל דקות ארוכות בערגה על המנורה המיוחדת שהייתה עשויה מכסף טהור ומעוטרת בכפתורים ופרחים מחטובים להפליא, גבוהה הייתה ונישאת מעל כל החנוכיות של גאולה.

בשל ערכה הרב לא היה יכול להציב אותה בחצר ביתו, כמנהג בעלי הבתים בירושלים, הוא הדליק אותה סמוך חלונו שפונה לרה"ר, כה גבוהה הייתה עד שאי אפשר היה להניחה בחלון, די היה להניחה על גבי הקרקע, מיתמרת הייתה בחינניות עד לאמצע החלון, גביעה גדולים היו, עד שניתן ליצוק בתוכן כשיעור המקדש, כדי שידלק עד לאור הבקר.

ניכר היה מכל הפיתוחים והעיטורים כי צורף אמן עשה אותה, עתיקה הייתה מאד, מעל שמונים שנה מפארת היא את בית משפחת הויזמן לדורותיה בימי החנוכה, מדי כמה חודשים מורקה וחדשה על ידי ציפורה שעמלה רבות לתת לה את הברק הנוצץ. הייתה זו חנוכייה יחסנית מאד שעברה אליו בירושה מאביו זצ"ל, בחנוכייה זו הדליקו הוריו והורי הוריו, כשברח מפולין נאלץ היה לפרק אותה לכמה חלקים, לצורך זה הביא מומחה מיוחד מוורשה שידע איך לפרק בלי לחבול בחנוכיה.

לאחר שהטיב את הנרות, אמר את התחינה לפני ההדלקה והחל בעבודת הקודש, לאחר ההדלקה פצח בסדרת שירים מלאי שמחה וערגה שהחזירו את הבית לאחור כמה שנים טובות, בניו עמדו ושוררו יחד עמו את שירי החצר ודמיינו את החצר החגיגית של אמשינו בעת ההדלקה, דמעות גיל ותוגה גם יחד להיזכר בחצר שלפני מספר שנים המתה חוגגים ועתה חרבה עד היסוד, משך שעה ארוכה התנהל טקס הדלקה, לפתע שמו לב כי צארטיל עומדת בקצה החדר מבודדת שלא כדרכה, כאילו הייתה אורחת שמתביישת להיות במרכז.

ציפורה תמחה מאד על התנהגותה ושאלה אותה למה לא הייתה עם כולם בעת ההדלקה, צארטיל לא ענתה, ניכר עליה כי היא חנוקה מדמעות, היא ניסתה לבלוע אותן, אבל הכל רבץ על לבה ולא יכלה לכבוש אותן, כשאמה ניסה לחטט ברחיה מהמקום בבהילות והסתגרה בחדרה, דבר שלא עשתה מעולם.

"משהו עובר עליה אמרה לבעלה, נראה שהיא במשבר, מחר עד הבוקר הייתה במצב רוח מרומם, בדיוק כעת בהדלקת הנרות, רגע מרומם בשנה, הייתה כל כך תלושה מכל האוירה?"

"אכן מעניין מאד, אבל אולי לא כדאי להכביד עליה, אני חושב שעדיף שצריכים לתת לה את הפרטיות שלה, עלינו לעקוב בשקט בלי להיות מעורבים, רק אם נראה שהמצב לא משתנה נבחן את זה שוב".

אבל המצב לא השתנה, צארטיל מאותו יום הייתה מכונסת בעצמה, היא כמעט לא החליפה דיבור עם אחד מבני הבית. אחיותיה בפרט שתי הקטנות, דאגו מאד ולא הפסיקו מלשאל אותה, למה היא כל כך עצובה בימים כה שמחים?! אבל צארטיל החרישה, כשגברו הלחצים החלה להסתגר בחדרה ולא הייתה יוצאת רק לעיתים חוקות.

רב משה יוסף ואשתו פכרו את ידיהם מרוב כאב, הם לא ידעו איך להתמודד עם הצרה החדשה. רב משה יוסף חשש מאד שהסיפור עם השידוך מציק לה מאד, כמה יכולה היא לאגור בתוכה, כנראה שבאיזה רגע מסוים פרץ המשבר, אבל עם זאת לא הבין למה בדיוק בימי חנוכה המיוחדים.

אם רב משה יוסף נזהר לא לחטט בנושא עדין זה, ציפורה כאם (סקרנית) לא יכולה הייתה לשבת מן הצד, היא ניצלה רגע מסוים כשצארטיל עברה בסלון ואיש לא היה במקום והחלה לשאול אותה על מצבה, בתחילה נשמטה צארטיל בעדינות ובשיא הדרך ארץ שהיה לה כלפיה, אבל הלחצים של אמה לא פסקו, לבסוף נשברה צארטיל וביקשה את אמה להיכנס לחדרה, היא הראתה לה את המכתב של אפרים זלמן ופרצה בבכי לא הפוגה.

ציפורה קראה את המכתב מספר פעמים וזעמה גבר, מאחורי הגב הלך חיים שלום להמריד את בתה נגד הוריה, מעשה חמור מאין כמוהו, הוא עכשיו גרם לקרע עצום בינה לבין הוריה, עד לכתובת המכתב התהלכה צארטיל בשמחה, גם אם העתירה בתפילה על הזיווג הייתה מלאה בחינניות, היא עשתה את כל המטלות שלה, אבל עתה הפכה בבת אחת לשבר כלי, איך העז אותו חצוף לעשות כן?! אם צריכים עוד ראיה שצריכים לנתק את הקשר החולני, הגיע מכתב זה! היא תראה לבעלה ותאמר לו שהגיע הרגע לנתק את הקשר.

היא ניסתה להרגיע את צארטיל בלי להתייחס למכתב, אבל היא לא הצליחה, בתה בכתה ללא הפוגות, עולמה חרב בעדה, "עטרת ראשה ניטל ממנה ואיך לא תבכה? בלעדיו חייה אינם חיים, עדיף לה למות עתה ולא להצטער כל חייה כרווקה אומללה.

ציפורה ראתה שכל מילה שתוסיף רק תגביר את הבעירה, אמרה לה שתדבר עם האבא על העניין ויצאה מהחדר.

כשיצאה מהחדר חשבה שעומדת היא להתעלף, היא שמעה מצארטיל מילים ברורות שבלעדך אותו חתן "ביש גדא" חייה אינם חיים, היא אינה מוכנה לשמוע על שום שידוך, מבחינתה אם השידוך עם חיים שלום נפרם, היא לא תשמע יותר שידוכים, מה עושים? היא חושבת שהבית יחרב, אם צארטיל תישאר רווקה זקנה, אף אחד מאחיה ואחיותיה לא יעקפו אותה, האם מצב זה אינו מסוכן ביותר?

מה עושים? איך משכנעים את צארטיל שחיים שלום אינו מתאים ויש עוד עשרות בחורים בירושלים שמתאימים? חיים שלום אינו יחיד בעולם, היא תמצא בחור שיתאים לה ולכל המשפחה, איך פוקחים את עיניה להבין שהיא בכלל אינה צריכה את חיים שלום שנתון תחת השפעות סכיזופרניות מסוכנות, הוא עלול להעביר את מחלת הנפש שלו לזר העתיד, הוא גם לא כל כך ירא שמים, מפעם לפעם הוא מתחבר לכל מיני בחורים בעלי דעות ציוניות מסוכנות, מה א"כ היא צריכה אותו?

היא חייבת עתה את משה יוסף, הפעם עליו לעמוד לצידה, אחרת היא מאבדת את צארטיל, רק משה יוסף יש לו את הכוח להשפיע ולשכנע את צארטיל לקחת את עצמה לידיים, נראה שגם משה יוסף חושב על הבית שלו לפני חיים שלום, כעת כבר יש מצב נתון, חיים שלום זרק את הגט וצריכים לקחת את זה בכל הרצינות, על משה יוסף מוטל תפקיד אחראי להשיב אותה לשפיות.

כשסיפרה לו על המכתב חוורו פניו כליל, חיים שלום פעל בצורה מפתיעה, אבל האמת שלא הייתה לו ברירה אחרת, הוא שלח לו אזהרה ולא קיבל כל תגובה, מה היה עליו לעשות, המצב באמת סבוך מאד, אין לאומלל אופק כלשהו, מי השוטה שיסכים להיות חתן בלי כל תארך סגור?! אם היה יכול להתחייב לו על איזה תארך כל שהוא אפילו מרוחק, היה חיים שלום משתף פעולה, אבל להיות חתן עם האויר, מה תועלת בזה?

עתה יש לו שתי ברירות, או לזרום עם ההצעה של חיים שלום, לתת תשובה עם תארך של שנה לכל הפחות, עם התחייבות כפולה ומכופלת שזה התארך הסופי, שנה זה פרק זמן מכובד בו אפשר ליישב את דעתה של ציפורה שתסכים לשידוך, הוא ידבר עם יועצים חכמים שבקיאים בנושאי שלום בית, אולי יתנו לו את הסולם להוריד את ציפורה מהעץ שטיפסה עליו. אפשרות שניה, לא לענות והשידוך ירד באופן סופי, אבל ב"שב ואל תעשה" השאלה הקשה, האם כעת ציפורה תהיה קשובה לעשות צעד אמיץ אחד, או שבהתבצרות שלה תהרוס את הבית כליל?

אחרי כמה דקות תהיה בעניין, פנה אל אשתו בבקשה ללון על הנושא לילה אחד לפחות, הוא לא אוהב להגיב ספונטנית על שום דבר, לא כל שכן על נושא כה חשוב.

ציפורה הסכימה איתו ויצאה מהחדר.

עידו למרות שקיבל את ההצעה פחד מהמעבר לעיר שזונה, בירושלים היו לו את החברותות הקבועות והוא הכיר כל אחד עם הסגנון שלו, המקום שהוצע לו לחיות לא הכיר איש, אמנם גבעתיים קרובה מאד לתל אביב ולבני ברק, אבל הוא לא מכיר את שתי הערים, איך יתחיל לחיות את החיים שלו בלי חברותא וכלי מניין קבוע? דבר זה הטריד אותו מאד, אבל הוא כבר לא היה יכול לסגת, היו לו כמה סיבות שידע שהוא חייב לעבור ואם לא, מצבו לא פשוט.

לפתע הבזיק במוחו רעיון כביר, כדוגמת כל התכנונים שלו, יש לו למי לפנות.

יומיים אחרי כן יצר קשר עם בעל המסכה (רעול הפנים) שאפילו את שמו לא הכיר, הא ידע רק היכן לפגוש אותו כשצריך להעביר לו תוכניות, הפעם הוא מעביר לו תכנית פרטית משלו.

כשפגשו הפתיע אותו בהצעה לעבור עמו יחד למרכז, הוא הציע לו חברותא ללימוד גמרא, בתחילה ניסה הלה להתנגד, הטענה שהייתה לו: יש לי ראש חלוש מאד, בקושי אני יודע לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, מעולם לא ניסיתי לקרוא אפילו משניות אפילו "עין יעקב" קשה לי, בשל זה נשרתי מהחידוד, תמיד הייתי הבטלן של מאה שערים, איך אלמד איתך דפי גמרא אפילו הפשוטים ביותר, בשבילי הם מסובכים מאד?

אבל לאחר הפצרות רבות עם הבטחה שהוא ישתף אותו בבניית התוכניות האסטרטגיות הוא ילמד איתו תחילת גמ' כפי שלומדים בכיתה ד' של חידוד, אפילו בלי רש"י, דבר שמצא חן בעיני אותו רעול פנים נחה דעתו, סוכם שהם יעברו למרכז בלי להותיר כל הודעה. "אופגעווישט פון ארט" (בלי להותיר כל סימנים)

עידו עבר למרכז, קליינציק בוימל סידר לו דירה בגבעתיים, אזור שנמצא על קו התפר עם בני ברק לא הרחק מתל אביב, כך יוכל לשמור קשר עם החוגים שלו ומאיך לא יהיה רחוק ממשרדו הקטן של קליינציק, הוא לא ידע שבכך למעשה שוק לארגון מח"ץ השמאלני.

לפני שעזב את ירושלים, נפגש עם האיש עם המסכה, כדי למסור לו את תכנית הפעולה של המבצע שביקש עוזי דהן, היה בו מענה ברור לכל השאלות הקשות שהטרידו את עוזי, הוא שירטט בגאונות רבה את המבצע שהדהד ימים רבים, הרס מלון "קינג דיוויד" היה מתוכנן בצורה פשוטה אך גאונית בפשטותה, הוא תכנן החדרת חביות נפץ בתוך נודות גדולים של חלב

